เรื่อง จิกน้ำ

รายละเอียด

จิกน้ำ ชื่อสามัญ Indian oak, Freshwater mangrove

จิกน้ำ ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Barringtonia acutangula (L.) Gaertn. จัดอยู่ในวงศ์จิก (LECYTHIDACEAE หรือ BARRINGTONIACEAE)

สมุนไพรจิกน้ำ มีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า จิ๊ก (กรุงเทพ), กระโดนสร้อย (พิษณุโลก), ลำไพ่ (อุตรดิตถ์), กระโดนทุ่ง กระโดนน้ำ (หนองคาย-ภาคอีสาน), ตอง ปุยสาย (ภาคเหนือ), ตอง จิกน้ำ (ภาคกลาง), จิก, จิกนา, จิกอินเดีย, จิกมุจลินท์, เป็นต้น

จิก เป็นชื่อของกลุ่มไม้ยืนต้นที่มีอยู่มากกว่า 10 ชนิด ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในสกุล Barringtonia ซึ่งจิกที่คนไทยรู้จักคุ้นเคยกันดีก็มีแค่ 2-3 ชนิด ได้แก่

1. **จิกน้ำ** หรือ **กระโดนสร้อย** (Barringtonia acutangula (L.) Gaertn. Subsp. spicata (Bl.) Payens)
2. **จิกสวน** หรือ **จิกบ้าน** (Barringtonia racemosa Roxb.)
3. **จิกนา** หรือ **กระโดนทุ่ง** (Barringtonia acutangula (L.) Gaertn.)

The Office of Academic Resources and Information Technology

แต่ละชนิดจะมีลักษณะโดยรวมคล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างกันตรงลักษณะของดอก กลีบดอก กลีบเลี้ยงดอก ขนาดของดอก สีของดอก ลักษณะใบ เป็นต้น โดยบทความนี้เราจะพูดกันถึงเรื่อง **"จิกน้ำ"** ซึ่งสรรพคุณและประโยชน์ส่วนใหญ่ก็จะคล้ายๆ กัน โดยต้นจิกชนิดอื่นๆ ที่อาจพบได้บ้างก็ได้แก่

1. **จิก** (Barringtonia coccinea Kostel)
2. **จิกใหญ่** (Barringtonia angusta Kurz)
3. **จิกเขา** (Barringtonia fusifomis King)
4. **จิกดง** (Barringtonia pauciflor King)
5. **จิกเล** หรือ **โดนเล** (Barringtonia asiatica (L.) Kurz)
6. **จิกนม** หรือ **จิกนุ่ม** (Barringtonia macorstachys Kurz)
7. **จิกนมยาน** (Barringtonia macorcarpa Hassk.)

The Office Of Academic Resource Information And Technology

ลักษณะของจิกน้ำ

ต้นจิกน้ำ เป็นไม้ยืนต้นประเภทผลัดใบ มีความสูงประมาณ 5-15 เมตร เรือนยอดเป็นพุ่มรีหรือแผ่กว้าง มีลำต้นเป็นปุ่มปม เปลือกสีน้ำตาลแตกเป็นร่องและเป็นสันเหลมตามยาว กิ่งก้านมักคดงอ ปลายกิ่งมักลู่ลง ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ดและการตอนกิ่ง เป็นไม้ที่มีถิ่นกำเนิดทั่วไปในภูมิภาคเอเชียใต้และอัฟกานิสถาน ฟิลิปปินส์ ไปจนถึงทางตอนเหนือของประเทศออสเตรเลียในแถบรัฐควีนส์แลนด์ และสำหรับประเทศไทยบ้านเราก็จะพบต้นจิกน้ำได้ทั่วทุกภาคตามริมฝั่งน้ำ ริมคลอง ริมบึง ป่าพรุและป่าชายเลน

ใบจิกน้ำ มีใบเป็นใบเดี่ยว ใบออกเวียนสลับถี่ที่บริเวณปลายกิ่ง ลักษณะของใบเป็นรูปหอกหรือรูปไข่หัวกลับหรือรูปรี โคนใบแหลม ปลายใบแหลมหรือมน ขอบใบเป็นจักถี่ ๆ ใบอ่อนเป็นสีน้ำตาลแดงเข้มและมีขน ใบมีขนาดใหญ่เป็นมันสวย เมื่อเวลามีดอกจะทิ้งใบ เหลือเพียงแต่ใบอ่อนสีแดง

ดอกจิกน้ำ ออกดอกเป็นช่อกระจายที่ปลายกิ่ง ดอกห้อยลงมาเป็นระย้า ยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร ดอกมีกลีบเลี้ยง 4 กลีบ ติดทนอยู่จนเป็นผล กลีบดอกสั้น ปลายแยกเป็น 4 กลีบ มีสีแดงหรือสีชมพู หลุดร่วงได้ง่าย เมื่อบานเต็มที่จะมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร มีเกสรตัวผู้อยู่เป็นฝอย ๆ สีชมพูหรือสีแดงจำนวนมาก เมื่อดอกบานพร้อมกันจะดูสวยงามมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงมีดอกจะทิ้งใบเหลือแต่ยอดอ่อนสีแดงจัด ก็ยิ่งทำให้ดูสวยงดงามเพิ่มขึ้นไปอีก และจะออกดอกในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมีนาคม

ผลจิกน้ำ ลักษณะของผลเป็นรูปขอบขนานหรือทรงกลม มีสันเป็นเหลี่ยม 4 สัน เรียงตามความยาวของผล ในผลมีเมล็ดจิกน้ำ อยู่ 1 เมล็ด ลักษณะคล้ายรูปไข่

สรรพคุณของจิกน้ำ

1. ใช้รักษาเยื่อนัยน์ตาอักเสบ (เมล็ด)
2. น้ำคั้นจากเมล็ดใช้เป็นยาหยอดตาได้ (เมล็ด)
3. เปลือกใช้เป็นยาลดไข้และใช้รักษาไข้มาลาเรีย (เปลือก)
4. จิกน้ำมีสรรพคุณของผลช่วยแก้หวัด แก้ไอ (ผล)
5. ช่วยแก้อาการไอในเด็ก (เมล็ด)
6. ช่วยทำให้อาเจียน (เมล็ด,ราก)
7. เมล็ด ใช้เป็นยาขับลม แก้อาการร้อนใน (เมล็ด)
8. เมล็ดจิกน้ำ ใช้เข้ายาลมช่วยแก้อาการจุกเสียดแน่นท้องได้เป็นอย่างดี (เมล็ด)
9. น้ำจากใบช่วยแก้อาการท้องเสีย (ใบ)
10. ใบแก่ใช้ต้มกับน้ำดื่มช่วยแก้อาการท้องร่วง (ใบแก่)
11. รากใช้เป็นยาระบายอ่อน ๆ (ราก)
12. ช่วยขับระดูขาวของสตรี (เนื้อไม้)
13. เปลือกช่วยชะล้างบาดแผล (เปลือก)
14. ใช้เป็นยาร้อนในการคลอดบุตร (เมล็ด)

ประโยชน์ของจิกน้ำ

1. ดอกและยอดอ่อนใช้รับประทานเป็นผักสดหรือผักจิ้มกับแจ่ว ลาบ น้ำตก และขนมจีน ให้รสชาติมันปนฝาด ช่วยเพิ่มความอร่อยได้ดีมาก
2. เปลือกและต้นของจิกน้ำมีสรรพคุณใช้เบื่อปลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิกเล จึงเป็นที่มาของชื่อภาษาอังกฤษว่า Poison fish tree ซึ่งชาวประมงนิยมนำมาใช้ในการเบื่อปลากันอย่างแพร่หลาย
3. มักปลูกไว้เป็นไม้ประดับที่ริมน้ำริมตลิ่ง เนื่องจากมีช่อดอกที่สวยงามแปลกตา และมีความแข็งแรง ทนน้ำท่วมขังได้เป็นอย่างดี
4. ไม้จิกน้ำมีเนื้อสีขาวหรือสีอมแดงเรื่อ ๆ มีเสี้ยนตรง เป็นไม้ค่อนข้างอ่อนเหมาะใช้ในร่ม สามารถนำมาทำเป็นไม้อัด ไม้บาง กระดานกรุบ่อ ใช้ทำเรือเล็ก ๆ ทำเครื่องมือเกษตรและทำเครื่องเรือนได้ ฯลฯ
5. นอกจากจะปลูกต้นจิกน้ำเพื่อความสวยงามไว้ริมตลิ่งแล้ว ต้นจิกน้ำก็ยังช่วยยึดหน้าดินริมตลิ่งได้อีกด้วย

คำสำคัญ : จิกน้ำ

ที่มา : https://medthai.com/

The Office Of Academic Resource Information And Technology

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-05-26

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1597&code_db=610010&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology